

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 25

Lýsingarprísir fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Leygardagin 3. juli 1948

Bladið verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjóringarárið

22 árg.

Hin gamla vísan.

»Tingakrossur« sigur, at vit eru farin at træstast um, hvørt nú Sambandið er vordid umvent til sjálvstýri, ella Javnaðarflokkurin er gjördur til ein sambandsflokk. Sjálvur leggur hann uppi træstuna og sigur dóm: »sjálvstýrisliga sæð vita vit, at Javnaðarflokkurin hevur altíð verið flekkutur«.

Vit vilja ikki halda tað, at »Tingakrossur« er vordin so aldrandi, at hann er vordin gloymiskur. Men tað sýnist so. Hann kann ikki fara og tosa so, sum hetta er ein nýggj træta. Hetta er ein fullkomiliga nýggj vísa, ið teir politisku yrkjararnir eru farnir at kvøða. Vit vita ikki betur enn vísan er brátt fimti ára gomul, og hon verður kvøðin hvørt kvöld enn. Ja, nógvir politiskir kvøðarar kvøða altíð hesa vísuna — men teir duga kanska onga aðra?

Trætan um sjálvstýrismenn og sambandsmenn er líka frísk enn sum fyrr. Summir siga, at stýrisskipanin er sjálvstýri, aðrir siga, at hon er hitt svarta samband. »Tingakrossur« eins og hini kom eisini upp i træstuna, og hann vil ikki lata ta skomm sita á sær, at hansara flokkur hevur sambandslit.

Trætan er eins og i niðurgangandi stigum. Tjóðveldis-menn standa ovast. Teir seta allan Løgtingsflokkinn: Fólka-flokk, gl. Sjálvstýrisflokk, Javnaðarflokk, Sambandsflokk á svarta lista. So kemur Fólka-flokkurin. Hann sigur allir hesir stýrisskipanarmenninir eru sambandsmenn. Og nú »Tingakr.«, umboð gl. Sjálvstýri, ið sigur, at Javnaðarflokkurin hevur ongantíð sjálvstýrisliga verið dyggur, og Sambandsflokkurin — ja, hann er samband! Hann roynir at bjarga sambandsvrakinum, og av tí roynir hann ivaleyst at smíða nýggja sambands-skútu.

Men biði, myndin verður meiri villandi. Ein má blunda, um hann ikki skal verða i ör-viti... Fólkaflokkurin, hann sum sigur seg at hava rætta trúgv fram um nakran annan, hann er verst sambandsmaðurin av øllum. Hann segði, ta ið landsstýrisvalið var fyri: Fyri Fólkaflokkinum skulu tit

fáa loyvi at bjarga øllum ti sambandi tit vilja og kunna. Vit skulu halda okkum burtur og mjølva okkara egnu koku....

Hin háttvirdi lesarin má umbera okkum, at henda grein verður hövuðsleys, og tí kann ikki annað vera.

Listarmálarar hava eitt heiti i málarakynstrinum, sum teir nevna surrealismu. Á slikum myndum er vavt saman allir lutir millum himmal og jörð, so áskoðarin má helst fáa eina leiðbeining, skal hann fáa skil á listarverkinum. Vóru surrealistiskir listarmenn her á landi, var óført tilfar hjá teimum at fáa burtur úr.

Hetta hornið her á norðaru helvt av jörðini er so litid, so politiskt er ringt at fáa eyga á tað, men sálarmenninir (sykologarnir), sum hava teiti av at kanna hvønn krók, teir máttu kunna gjørt manga »komplex-analysuna« her millum teir politisku flokkarnar.

Hitt kalda kriggið.

Ein kann siga, at Týskland nú er sundurlutað. Vestanmenn gera eina peningaskipan fyri Vesturtýskland, og Russarar aðra fyri Eystur-Týskland.

Berlin er sum tveir klandrandi grannar. Russarar eystari megin royna alt at fáa rikið hinar út. Teir stingja fyri tilflutningi frá sínum helmingi, og so royna hinir tað sama.

Men Vestanmenn lova, at hvat ið so áleikar, so rýma teir ikki úr Berlin. Tað verður teimum politisk mannminkan, um teir gera so, og stórir sigur hjá Russum at fáa valdið á øllum hövuðsstaðnum. Hevði ikki hesin stóri bardegi beint nú verið lokin, mundu kanónirnar langt síðan havt ljóðað millum hesi klandrandi stórveldi.

Orðaskifti um verjumálið.

I norska Stórtinginum hevur verið heitur orðadráttur um verjumálið. Landsins hægstu herhövdingar, Ruge, Hanson og Helzett hava sagt seg frá starvi

sínum, ti teir siga seg ikki kunna samstarvast við verjumálaráðharran, statsráð Hauge. Teir siga Hauge skal vera ov ráðaríkur leggja seg út i mál, sum hann ikki hevur skil á. Norska stjórnin verjir Hauge og sigur hann at hava hildið seg eftir ti figgiarskapi, sum verjan hevur fingið um hendi.

Verjumálaspurningurin er brennandi spurningur i Noreg, og er alt fólkið har hugað fyri at byggja upp eina vernd, sum landið er ført fyri.

Øst upp til stættaklandur.

Seyðaráðgevarin, harra Sjórdur Patursson, skrivaði her i seinasta blaði: »Og blóðini seinastu 40 árin (einki blað undan tikið) hava, sum øllum kunnugt, bert i einum máli verið samd, og er tað i tí at sáa klandur og hatur millum jarðastættin og hinar stættir landsins«.

Vit skulu ikki fara og halda verjurøður fyri blóðini, men vit mugu hava loyvi at halda, at tað er harðliga tikið til orða, tá ið sagt verður, at blóð bert hava sátt klandur og hatur millum jarðastættin og hinar stættir landsins. Og tað er skeivt at siga, at tað eru menn og blóð ið hava verið orsökkin til stættastriðið. Menn og blóð kunna vera óansin við orðum sínum og bera mangt fram, ið ikki er rætt; men sum vit eisini áður hava frambildið, so er stættastriðið eldri enn blóðini, og grundin til tess: ja, tað er ein lang frágreiðing.

Eisini her i Føroyum hevur stættaklandrið verið, áðrenn menn fóru at nevna heitið stættir og draga fram ójavnar sum kann vera millum teirra.

Jarðamenn (bóndur) her i Føroyum hava ikki verið so stórir i upptökum sum javnlíkar teirra i útheiminum; men tann, sum eigur jörðina i einum samfelagi stórri ella minni, hann hevur eisini makt og ræði, og flestu menn vilja nýta tey, tá ið teir eiga tey. Jarðaspurningurin i t. d. einum bygðasamfelagi nertur við nær sagt allar aðrar spurningar serliga viðvíkjandi vinnunum. Teir stóru jarða-

mennir hava valdið i björg-unum, valdið i hógunum, valdið i bönum tætt at húsunum. Rættindi teirra ganga at sjóvarstrondini. Teir kunna átala, at tarin, sum rekur upp, verður tikin, teir tóku sín part av grindini, við hvørt eisini av nóta-kasti, til teirra skuldi ein venda sær, um hann skuldi fáa neyst til bát sín, ti ein einasti jarðamaður kundi eiga alt tað, ið lá til neystagrundir. Á granna-stevnu, sum var lógting bygg-arinnar, hevði jarðamaðurin alt at siga. Hin jarðaleysi hevði ikki stætturætt á eini granna-stevnu. Og har skuldi spurningurin um neytafrælsi, seyðafrælsi, gæs og ross o. a. havast til viðgerðar.

Arbeidsfríður og toliðiga gott lag kundu vera i eini byggd, um ymsar trætur lógu fyri, og um smámenn mangan kundu halda, at stórmenn gjørdust heldur ráðaríkir. Tað er skiligt, at i slikum viðurskiftum gerast ofta skarpskeringar, um ikki mennuttanifrá birta upp undir.

Sjálvandi kundi tað vera ójavnt, tað valdaðist um mennin, sum ræði hövdu. Tað er ivaleyst, at nógvir av teimum gomlu bóndunum ótu langt ifrá eyguni út á hinum minna manninum. Hesin hevði mong rættindi bæði i bø og haga, sum hann hevði skyldu at gera okkurt fyri. Sama er at siga, um nútíðarbóndan, vit hava laga-ligar menn og framburðsmenn, sum skilja nýggjar tíðir og sam-felagsins krav til tey einstaku, eisini i tí stættinum. Men at hava eitt vald er ikki altíð lætt, og ofta kann jarðamaðurin liggja tvörur og berja ímóti.

Vit kunna eisini halda, at hann er vordin illtonktur. Hava blóð sátt hat og klandur millum stættir, so eru eisini menn, ið sátt hava illtanka niður i bóndan og óðalsmannin. Tað er sagt teimum, at vissir menn koma á rættina at taka seyðin frá teimum. Jarðamskipanin, sum skuldi hjálpa jarðmanninum, var sögd at vera hitt reina rán. Bóndin kundi skúgvast burtur, áðrenn hann vardi, og annar koma til. Hetta illtonkarsáðið hevur nettupp birt upp klandrið. Smáamaðurin, sum hevur viljað havt eina trøð, ella hevur